

KOMENTARZ

Domniemane złamanie przez Chiny moratorium na testy nuklearne

Marcin Andrzej Piotrowski

6 lutego br., podczas obrad Konferencji Rozbrojeniowej ONZ, podsekretarz stanu USA oskarżył Chiny o przeprowadzenie latem 2020 r. skrytego testu nuklearnego o bardzo małej mocy. Zarzut ten nie został potwierdzony przez inne rządy i służby, ale wpisuje się we wcześniejsze spekulacje amerykańskich ekspertów na ten temat. Postępy prac Chin nad nowymi i mniejszymi głowicami zwiększają ryzyko decyzji USA i Rosji o wznowieniu ich testów nuklearnych.

O co USA oskarżają Chiny?

Podsekretarz Thomas G. DiNanno oświadczył, że Chiny 22 czerwca 2022 r. przeprowadziły eksplozję nuklearną, którą udało im się ukryć za pomocą tzw. metody rozprężenia (*decoupling method*). Polega ona na umieszczeniu urządzenia nuklearnego w specjalnej osłonie i podziemnej komorze, które tłumią fale sejsmiczne z jego eksplozji. Zmniejsza to szanse na jej wykrycie i pomiar za pomocą czujników wykorzystywanych przez Organizację Traktatu o całkowitym zakazie prób jądrowych (CTBTO). DiNanno podkreślił też, że w ocenie USA Chiny przygotowują się do kolejnych testów o mocy poniżej kilotony (1 kt odpowiada eksplozji tysiąca ton trotylu, bomba zrzucona na Hiroszimę miała moc 15 kt). Są to najdalej idące oskarżenia USA pod adresem Chin od 1996 r., gdy oba państwa podpisały CTBT i mimo braku jego ratyfikacji zadeklarowały przestrzeganie zakazu eksplozji nuklearnych. Słowa DiNanno można powiązać z wcześniejszymi zdawkowymi informacjami wywiadu USA. W 2019 r. szef Agencji Wywiadu Wojskowego (DIA) stwierdził publicznie, że na poligonie Lop Nur w Sinciangu szykowane są komory dla testów małej mocy. Ponadto jawny raport Departamentu Stanu z 2020 r. odnotował praktykę blokowania przesyłania do CTBTO pomiarów ze stacji sejsmicznych Chin i odsyłał upoważnionych czytelników do ściśle tajnych ocen wywiadu.

Czy Chiny mogły przeprowadzić niewykryte testy nuklearne?

Środki techniczne, którymi dysponują CTBTO i wywiad USA, ograniczają szanse przeprowadzenia skrytych eksplozji nuklearnych (por. tabela). Szef Organizacji oświadczył jednak, że jej czujniki nie wykryły podziemnego testu z 2020 r. Chiny z kolei uznały oskarżenia DiNanno za bezpodstawne i za pretekst dla wznowienia testów przez USA. Wątpliwości co do testu wyraża też część ekspertów, którzy przypominają błąd popełniony przez CIA w 1997 r., gdy wstępnie omyłkowo uznała trzęsienie ziemi za test przeprowadzony przez Rosję. Bez pełnego dostępu do informacji wywiadu USA nie można zupełnie wykluczyć, że i w tym przypadku błędnie interpretowano potencjalnie niepełne dane. Pomyłka jest możliwa, jeśli za test nuklearny została uznana silna detonacja materiałów konwencjonalnych w Lop Nur lub zastosowanie jednej z [kilku metod eksperymentów i testów podkrytycznych](#). Tym ostatnim nie towarzyszą reakcje łańcuchowe i eksplozje nuklearne, są więc dopuszczalne przez CTBT. Ocena wywiadu pochodzi z okresu administracji Joe Bidena i nie była jak dotąd przedmiotem sporu wśród upoważnionych członków Kongresu, co sugeruje, że jej wnioski są mocno uzasadnione. Czas, który upłynął od 2020 r., i brak inspekcji

KOMENTARZ PISM

CTBTO na miejscu uniemożliwiają jednak szybkie i obiektywne rozstrzygnięcie sporu na korzyść władz USA lub Chin.

Jakiego typu nowe głowice nuklearne mogą być potrzebne Chinom?

Ostatni [raport Pentagonu o Chinach](#) podkreśla ich intencje i zdolności do rozbudowy arsenału strategicznego z obecnych 600 do tysiąca głowic w 2030 r. W ostatnich latach DIA sygnalizuje też istnienie innych projektów Chin, nie wiąże ich jednak wprost z testem w 2020 r. Rozbudowa arsenału strategicznego Chin nie wymaga zresztą kolejnych testów nuklearnych. Wśród 45 udanych testów Chin aż 11 (w latach 1990–1996) było związanych z opracowaniem głowic o mocy 150–300 kt dla pocisków JL-2, DF-21 i DF-31. Prace te były możliwe także dzięki sukcesom wywiadu Chin, który w latach 80. zdobył dokumentację głowic pocisków Trident i Minuteman. Chiny dysponują też superkomputerami do symulacji działania złożonych głowic i eksplozji termojądrowych. Biorąc pod uwagę potencjalne potrzeby Chin w Azji (cele w postaci licznych baz sił USA i Japonii), państwo to może być jednak zainteresowane powiększeniem arsenału o głowice mocy 1–10 kt dla [systemów na szczeblu regionalnym](#) i taktycznym. Byłyby one przenoszone pociskami DF-26D i CJ-20 opracowanymi do precyzyjnego rażenia celów naziemnych i okrętów nawodnych. Również nowe bronie hipersoniczne Chin mogą wymagać zminiaturyzowanych modeli głowic.

Czy wznowiony zostanie globalny wyścig zbrojeń nuklearnych?

Domniemany test Chin jest ilustracją szerszych negatywnych tendencji w sferze zbrojeń nuklearnych. Być może oskarżenia USA miały zapobiec kolejnym chińskim testom, które podważyłyby reżimy kontrolne CTBTO i MAEA. Należy zaznaczyć, że poza Chinami równie intensywne prace budowlane są widoczne na poligonach Rosji oraz USA. Działania Chin i Rosji w tym zakresie mogą silniej zmotywować USA do wypowiedzenia moratorium i wznowienia testów. Krok taki sugerował już kilkakrotnie Donald Trump. Każde z tych trzech mocarstw jest gotowe na realizację takich scenariuszy, choć w USA względy prawne i techniczne wydłużałyby czas przygotowań. Jak dotąd symulacje komputerowe, eksperymenty podkrytyczne i zaawansowanie głowic USA, Francji i Wielkiej Brytanii pozwalały tym państwom na utrzymanie w gotowości i prowadzenie modernizacji arsenałów bez próbnych eksplozji nuklearnych. Kalkulacje pięciu mocarstw nuklearnych (P-5) mogą jednak ulec zmianie po [wygaśnięciu umów kontrolujących zbrojenia USA i Rosji](#) oraz z powodu nikłych szans podpisania przez nie układu z Chinami. W dłuższej perspektywie wspomniane czynniki mogą sprzyjać także [kolejnym testom KRLD](#) i [prolifracji z udziałem Iranu](#), a nawet krajów tradycyjnie polegających na rozszerzonym odstraszeniu USA, np. członków NATO, Korei Płd. i Japonii.

KOMENTARZ PISM

Ślady towarzyszące testom nuklearnym oraz środki monitoringu CTBTO i USA

Zjawiska i ślady towarzyszące testom	Środki i techniki wykrycia śladów testu	Uwagi PISM
Fale sejsmiczne eksplozji podziemnej i podwodnej	Razem 170 stacji sejsmicznych CTBTO oraz co najmniej 40 stacji sejsmicznych wywiadu USA	Chiny miały wyłączyć własne stacje sejsmiczne w 2020 r., stąd konieczność pozyskania danych z czujników wywiadu USA
Fale akustyczne z eksplozji podwodnej	11 stacji z hydrofonami CTBTO i co najmniej 5 stacji wywiadu USA	Zjawisko nie mogło wystąpić przy teście podziemnym Chin z 2020 r.
Fale akustyczne (infradźwięki) z eksplozji w atmosferze	60 stacji CTBTO oraz kilkaset czujników wywiadu USA na całym globie	Zjawisko nieobecne przy teście Chin w 2020 r.
Cząsteczki radioaktywne gazów szlachetnych w atmosferze	80 stacji i 16 laboratoriów CTBTO mogących wykryć argon, krypton i ksenon po eksplozji nuklearnej. Wywiad USA posiada samoloty WC-135R ze specjalnymi czujnikami	Ślady trudne do potwierdzenia bez pomiarów na miejscu, ale możliwe zdalne wykrycie testów i katastrof nuklearnych za pomocą WC-135R
Impuls elektromagnetyczny (EMP) przy eksplozji w kosmosie	CTBTO nie ma tego typu środków, ale USA posiadają satelity DSP, GBD/GPS i SBIRS oraz stację naziemną AFTAC w Buckley	Zjawisko nie mogło wystąpić przy teście podziemnym Chin z 2020 r.
Promieniowanie z eksplozji w kosmosie	CTBTO nie ma tego typu środków, ale USA posiadają satelity z odpowiednimi czujnikami	Zjawisko nie mogło wystąpić przy teście podziemnym Chin z 2020 r.
Błyski optyczne eksplozji nuklearnej na ziemi i w atmosferze	CTBTO nie ma tego typu środków, ale USA posiadają satelity z odpowiednimi czujnikami	Zjawisko nie mogło wystąpić przy teście podziemnym Chin z 2020 r.
Zauważalne zmiany na poligonie przed, w trakcie i po teście nuklearnym	CTBTO nie ma tego typu środków, ale USA mają zaawansowane środki obrazowania satelitarne i lotniczego (GEOINT/IMINT)	Zdjęcia komercyjne Planet Labs, Maxar i TerraSAR-X (2021–2024) i analizy pozarządowe pokazywały podejrzone prace w Lop Nur
Działania instrumentów pomiarowych testu nuklearnego	Przechwycone przez USA sygnały i dane z łączności między takimi instrumentami (ELINT, SIGINT i działania cyber)	Niezależnie od środków USA istnieje szeroka wymiana SIGINT i ELINT w ramach współpracy państw Five Eyes
Oficjalne oświadczenia Chin, informacje medialne i oceny pozarządowe	Informacje jawne, weryfikowane i analizowane przez ekspertów (OSINT)	Brak śladów w oficjalnych dokumentach i deklaracjach Chin na temat CTBT, kwestia ich testów sporna dla ekspertów pozarządowych
Uczestnicy i organizacje zaangażowane w testy	Ukryte i cenne źródła osobowe wywiadu USA lub ich sojuszników (HUMINT)	Możliwa penetracja programu nuklearnego przez wywiad USA – por. czystki (2023–2025) w armii Chin oraz koncernie CNNC

Źródło: opracowanie PISM na podstawie publikacji CTBTO, JHU i NAS.